

► **Etten-Leurse schrijver duikt in oude Leurse moordzaak**

Heeft Govert Jaan vermoord? En van wie was zij zwanger?

Heeft-ie het nou wél, of heeft-ie het nou niet gedaan? Het blijft als vraag rondzweven in het boek dat Frank Hultermans schreef over de dood van Jaan Smits (26). Zij werd precies 125 jaar geleden dood aangetroffen op een akker in Leur. Vermoord met een slagersmes.

Stella Marijnissen
Etten-Leur

Lag hoofdverdachte Govert Fasen (25), hovenier en slager – of slachter zoals dat toentertijd heette –, echt ziek thuis op bed op de avond waarop Jaan Smits, dochter van landbouwer Martinus Smits en zijn 'huisvrouw' Anna Cornelia, verdween? Was het bloed dat op de sigaar en zijn kleding gevonden werd nou van een varken of van een mens? Wie heeft het vijfde mes geslepen en in de kelder van de familie Fasen gelegd terwijl er niet geslacht was?

Van wie was Jaan zwanger?

En wist 13-jarige koeherder Driek de Klerk er meer van? Hij werd tenslotte door vrouw Fasen, de moeder van Govert, ontslagen en na de gebeurtenissen weer in dienst genomen voor 22 gulden per jaar, in plaats van de zesentwintig gulden die hij ten tijde van zijn ontslag ontving. En van wie was Jaan zwanger?

Frank Hultermans (41), wiens wieg in de Antoniusstraat in Etten-Leur stond, vertelt in verslagvorm over de gebeurtenissen in het dorpje Leur, nu onderdeel van de gemeente Etten-Leur. De moord raakt de kleine gemeenschap van een paar duizend inwoners diep en bijna iedereen werd destijds verhoord in het minutieuze onderzoek dat na de dood van Jaan plaatsvond.

De rechtszaak met de ondervragingen van getuigen en twee verdachten is door Hultermans vrijwel letterlijk opgenomen. Het maakt het boek, waar hij acht jaar aan werkte en dat kopieën, foto's en situatieschetsen bevat, er niet minder leesbaar om. Hij weet de spanning erin te houden: 'Deed hij het nou wel, of deed hij het niet?'

De Leurse Slager is het tweede boek van Hultermans. Aan het

▲ Frank Hultermans deed onderzoek naar een 125 jaar oude moord op de Leur. FOTO JAN STADS/PIX4PROFS

eerste boek *Leurse Geschiedenissen*, werkte hij samen met de bekende Etten-Leurse historici Cor Kerstens en Boy Hendriks. „Ik ben geïnteresseerd in de geschiedenis van Leur en natuurlijk ook in zijn misdaden. Ik kwam op website Delpher.nl een grote kop 'Leurse Moord' in landelijke krant *De Telegraaf* tegen en dacht dat het over de plaats Leur in de provincie Gelderland ging.”

Hultermans snuffelde verder op internet en kwam tot de ontdekking dat het wel degelijk over zijn 'Leur' ging. „Ik wilde weten was hoe het hem verder vergaan was. Dat stond nergens vermeld. Tot ik een bericht aantrof dat hij in 1900 in de gevangenis zou zijn overleden. Einde verhaal dacht ik, maar maanden later vond ik bij toeval

Ik wilde weten was hoe het hem verder vergaan was. Dat stond nergens vermeld

– Frank Hultermans, schrijver

zijn naam op de passagierslijst van een schip naar Australië.”

Eenzame opsluiting

En zo werd de bizarre geschiedenis van moordenaar Govert Fasen opgetekend. Fasen wordt eerst tot levenslang veroordeeld, maar krijgt vervolgens na het hoger beroep twintig jaar cel – waarvan vijf jaar eenzame opsluiting. Uiteindelijk staat hij na zestien jaar weer buiten de gevangensmuren.

Na zijn vrijlating stapte Fasen in 1915 op stoomschip *Benalla*, waarop onderweg ook nog eens brand uitbreekt, om naar Australië te emigreren. Hij houdt het niet lang uit bij de tegenvoeters en keert via Engeland terug naar Nederland om vervolgens naar België te gaan. Daar wordt Govert, die zich inmiddels Gerardus noemt, door de congregatie Broeders van Liefde opgenomen in hun gemeenschap, waar hij verzorger/verpleger van psychiatrische patiënten is. Hij overlijdt in 1949 op 77-jarige leeftijd.

Enfant terrible

Fasen heeft de moord altijd ontkend. Hultermans: „Ik heb heel lang gedacht: 'hij heeft het niet gedaan'. Maar ja, misschien toch in

een vlag van woede vanwege de zwangerschap van Jaan en zijn grote liefde voor Anna van Tetering, de dienstbode van Ulbo Jetze Heerma van Voss. Goverts voorgeschiedenis van 'enfant terrible' loog er natuurlijk ook niet om.”

„Destijds werden met een microscoop bloedcellen vergeleken. Zeker was, dat ze niet van runderen afkomstig waren, misschien wel van een varken óf van een mens. En die voetsporen? Ze werden dagen na het misdrijf opgemeten en er werden gipsafdrukken gemaakt, maar vrijwel de gehele bevolking was daar komen kijken. Dus of die nou wel zo'n duidelijk bewijs vormden? De verdediging van Fasen tijdens de rechtszaak was fenomenaal, maar heeft toch niet geholpen. Nu zou het met de moderne onderzoeksmethoden natuurlijk binnen de kortste keren duidelijk zijn.”

Acht jaar onderzoek

Hultermans heeft in de acht jaar onderzoek geput uit legio bronnen, die online aan te boren zijn. „Ik heb ook een bezoek gebracht aan het BHIC (Brabants Historisch Informatie Centrum, red.) in 's-Hertogenbosch en de officiële politiedossiers pagina voor pagina

gekopieerd met mijn mobiel. Alles is gebaseerd op historische feiten.”

Grappig is dat alle plaatsen, situatieschetsen en het plaats delict, duidelijk herkenbaar en nog steeds terug te vinden zijn in het huidige Leur. De woning van de familie Fasen, nu adres Lange Brugstraat 77 en uiteraard herbouwd, met daarachter de akkers die nu gevuld zijn door de wijk Schoenmakershoek.

De plek waar het lichaam van Jaan gevonden werd en waar zij is vermoord, ligt aan de Busschieterslaan en is nog steeds onbebouwd. Familienamen die in het boek staan zijn ook nu nog terug te vinden in de Etten-Leurse gemeenschap. Hultermans is er echter niet in geslaagd nazaten te vinden die iets konden vertellen over de gebeurtenissen die destijds plaatsvonden vanuit hun eigen familieverleden. „Er is ook geen enkel nagslagwerk te vinden. Het lijkt wel of die geschiedenis in de doofpot is gestopt”, concludeert hij.

■ De presentatie van het boek *De Leurse Slager* vindt op 2 september tussen 15.00 en 17.00 uur plaats in zaal Roeloffs. De boeken zijn te koop in Etten-Leur bij Bruna en City Shop. Kosten 15 euro.